

Erik Paulsen

Ved årsmødet i "Foreningen af forhenværende krigsfanger i Rusland" den 23. juli 1961, opfordrede Henrik Rasmussen og Peter Jensen, Erik Poulsen til at nedskrive sine oplevelse, særligt om hjemrejsen. Beretningen blev skrevet ind i foreningens protokol.

Afskrift af Arne May, 11-10-2017

[Link til krigsfangekort](#)

Erik Paulsen beretter:

Som indledning vil jeg lige tage sidste arbejdsplads med. Vi var i maj 1919 taget ind til fangelejren for at se, hvordan det så ud med hjemrejsen, med udsigten lå langt ude i det fjerne.

Der blev søgt efter 50 mand til skovarbejde længere sydpå. Jeg tog med som bager og kok. Vi sejlede med floddamperen, og ankommet til bestemmelsesstedet måtte vi igennem et sumpområde på 10 km, før vi kom til højskoven. Der var der tørt.

Et skovløberhus med 2 lejligheder fik en del af os til rådighed, de andre byggede sig hytter af pinde, løv og græstørv. Bageovn og mel var der.

Skovløberen var taget til byen efter kød. Han kom hen under aften tilbage med en levende ko. Der stod vi så, 50 mand og en ko, men igen slagter. Hvad blev resultatet? Jeg måtte slagte, jeg havde lidt forkundskaber, så det gik.

Efter et par dages forløb kom der 17 stude, de skulle græsse i skoven og vi kunne slagte efter behov. Smør, flæsk og tobak fik vi også, så enhver kan jo nok forstå vi led ingen nød.

Sommeren gik. Da efteråret kom rejste 40 mand tilbage til fangelejren. Vi 10 som blev tilbage tog 30 km længere sydpå, hvor der var 8 mand i forvejen. Der var der ingen brug for bager eller kok. Der kom hver mandag brød, kød og hvad vi ellers ville have.

Suppekogningen gik på skift. Vinteren gik. I foråret 1920 kom vi ud til floden. Vi skulle læsse træ i slæbepramme, som blev slæbt ind til byen med en lille slæbedamper. Senere byggede vi flåder, af stammerne blev der lavet rammer, som blev fyldt med to lag træ, 2 i bredden og 12 i længden, og så blev de bundet sammen med tykt tov.

Da den første var færdig kom damperen for at hente den. Der skulle 3 mand med. Da jeg kunne lidt russisk, måtte jeg med. Vi sejlede ud ved daggry. Det var koldt. Vi sad i en båd, der bundet bag efter damperen. I båden havde vi en ramme med sand, hvor vi kogte te og varmede os. Det var koldt om morgenen indtil solen kom frem.

Inden mørkets frembrud kom vi til et sted hvor floden var temmelig bred. Vi skulle jo svinge ud og lægge til mod strømmen. Vi sov i maskinrummet på damperen til dagen gryede. Så gik det atter løs. Ved middagstid var vi inde i byen. Jeg var på kontoret med papirerne, fik en kvittering og så gik turen tilbage efter den næste flåde.

Da vi havde sejlet 5 gange, blev damperen taget fra os. Alle floddampere var afkommanderet til at sejle med korn, som var tvangsafleveret af bønderne.

Vi gik tre dage i byen uden brød, vi kunne ikke købe noget, det var blevet rationeret. Vi levede af grønne asier, meloner og vand. Den fjerde dag kom der en damper, som vi kom med tilbage.

Men ak, dagen derefter, den 1. august havde jeg malariafeber. At tænke sig, ligge i solen i 35 graders varme og fryse som en hund, som man siger. I byen var der en sanitær, som var i besiddelse af trækul og jod. Trækul imod mavepine, jod for alt andet. Hvorlænge jeg var i byen husker jeg ikke, men efterhånden var vi bleven 3 syge. Vi besluttede at tilbage til fangelejren.

Med den første damper der kom, tog vi afsted. I fangelejren var vi hos lægen, som sendte os på lazaret. Der lå der adskillige i forvejen. Forplejningen var god, medikamenter havde de også. Jeg fik kinin, 5 pulvere daglig. Det var rigeligt, så jeg sparede op til senere brug.

Erik Paulsen

Vi lå der et stykke tid. En dag kom der nogle kammerater på besøg. De fortalte, at der skulle gå en transport om et par dage, så der blev hverken rast eller ro, vi ville med. Vi forlangte vore tøj, som vi også fik.

Så gik turen ud til fangelejren, en drøj tur, det var den 19. september. Den 21. blev der sagt at om eftermiddagen ville transportlisten blive råbt op uden for, så enhver måtte overbevise sig om at han var med. Jeg var blandt de heldige.

Den 22. september gik det til banegården, vi skulle være 42 mand i hver vogn. Jeg var blandt de heldige der fik plads på gulvet. Henunder aften satte toget sig i bevægelse, der blev råbt hurra og sunget "In der Heimat, da gibts ein Wiedersehn."

Efter 3-4 dages kørsel blev der af kammeraterne sørget for at jeg kom i lazaretvognen, en almindelig vogn. Der var en i forvejen samt en russisk sanitær.

Det var ikke et lyntog, men efter nogle dage nåede vi Omsk, der indtraf den første skuffelse. De sendte os med den gamle ensporede bane over Ekaterinburg. Et sted holdt vi flere døgn, men så stationforstanderen besked, hvis vi ikke fik en maskine inden næste dag kl. 12, ville han blive hængt.

Næste dag kl. 11¹/₂ blev alle ordret ud af toget og over til banegården, hvor forstanderen sled i telefonen. Så sendte han en mand ud for at meddele os, at hvis vi ville med toget, skulle vi stige ind. Maskine kom og livet havde han i behold.

Vi nåede, det var vistnok floden Tobolsk, maskinen var borte. Men der blev sagt, at hvis vi ville stille noget mandskab til lodsningen af nogle kulpramme, ville vi få en maskine og vedkommende noget kød.

Der drog nogle afsted. Efter 3 dage kom de tilbage, sorte som negre. Det var kulstøv de skulle losse, og kødet de fik var nogle kreaturlunger, som de omgående smidt dem for fødderne igen. Maskinen fik vi og omsider nåede vi Ekaterinburg.

Der blev sagt, at vi skulle opløse de 3 forreste vogne og fordele dem på de andre. Der skulle russisk militær med. Det blev gjort og vi kørte stærkt. Men da vi kom til det sted, hvor banen går til Moskva, kørte maskinen med de tre vogne mod Petersborg.

Vi kom hurtigt til en maskine igen og nåede Moskva den 22. oktober. På banegården var der en russer der tilbød et guldur for 40 pund mel, men havde det, der var nemlig intet at købe på dette tidspunkt.

Det gik så en times tid gennem snesjap gennem Moskvas gader. Vi blev fordelt på flere steder. Vi kom til at ligge i en stor villa omgivet af en stor have, der blev sagt at en tysker havde ejet den.

Os som var syge - vi var jo efterhånden blevet flere - kom i bad. Pjalterne som vi havde på, kom ud i haven og blev brændt. Efter badet, iført hvid skjorte og benklæder, kom vi ind i et værelse. Der stod 16 lazaretsenge med fine madrasser, hvide lagner, hovedpude, overlagen samt tæpper. Vi lå der som små grever.

Tyskerne havde overtaget os med forplejning og alt. De næste dage gik med fotografering, vi skulle have pas. Iklædningen bestod af de gamle uniformer, 1. og 2. ganitur, alle våbenarter, et broget billede. Transporten skulle gå videre den 27. oktober.

Den 26. om aftenen, da lægen var på stuegang - han var estlænder, men talte tysk - så på mig, tog min pils og så kaldte han på en af søstrene - også estlænder - hun skulle tage min temperatur, som viste 39,5. Så sagde han, at hvis det ikke var bedre i morgen, kom jeg ikke med transporten. Næste morgen 40,3, min sidekammeret måtte lide samme skæbne. med tårer i øjnene så vi transporten drage afsted, det kan vel enhver nok forstå.

Så kom læge med en russisk læge og de fortalte os at vi havde tyfus. Om eftermiddagen fik vi vore tøj og i bil gik det gennem Moskvas gader til det russiske epidemisygehus. Store røde bygninger omgivet af en 3 m høj mur. Vi kom i bad i næsten koldt vand. Hår og skæg blev klippet med almindelig saks. Vi kom til at ligge side om side i et værelse med 24 senge. Nogle lå og

Erik Paulsen

jamrede en sang, alt i vildnis. Næste dag rev min kammerat tæpperne af mig og sagde: ”Hvad ligger du der for, skal du ikke hjem!” Han fik spændetrøje på. Jeg talte ikke mere med ham. Han fik indsprøjtninger i armene, de var både gule og grønne. Jeg slap med nogle småsnapse.

Efter 5 dage var jeg feberfri, så begyndte jeg at snakke om at komme tilbage, men det blev stadig ikke til noget. Den 7. november fik vi udleveret 1 pund franskbrød, 1 pund smør, 1 pund sukker og 1 pund salt til minde om revolutionsdagen. Efter 10 dage at have været feberfri blev jeg udskrevet. Min kammerat var et par dage i forvejen blevet låset¹ ud gennem bagdøren. Om eftermiddagen blev jeg i bil kørt tilbage. Jeg priste mig lykkelig.

Der var lige gået en transport, tilgangen var ikke så stor nu, transport hver 14. dag. Da 14 dage var gået og der skulle gå en transport igen, var mine papirer blevet borte, så jeg måtte blive 14 dage til. Det holdt jeg nok ud, forplejningen var god, jeg kunne godt trænge til det. Jeg var nede 90 pund, om sommeren vejede jeg 160 pund.

Så oprandt dagen, vi skulle afsted den 13. december. Vi var 13 som blev kørt til banegården i lastbil. Vi udsøgte os en god vogn, huggede noget træ, så det varede ikke længe før vi havde det godt varmt. Så ankom der endnu 514 mand, det var rødgardister, de skulle hjem og vælte Tyskland. Vi skulle ikke have noget sagt. Vi kørte så mod Petersborg, det gik som vi havde stjålet det hele.

Da vi ankom til Petersborg var skibet sejlet, det kunne ikke blive længere på grund af is. Vi kørte så til Estland, til Narva, hvor vi overnattede i den gamle fæstning. Vi blev opstillet i gården, der var Estlandsk militær, de pillede ”Hammer og sejl” af brystet på dem, de var tavse.

Næste dag kørte vi så ud til Baltisk port. Vi kom ombord i et skib, hvor der var østrigere og ungarere i forvejen. Den 23. om eftermiddagen sejlede vi, det blev til storm. Aftensmaden bestod af kartoffelmelsgrød. Mandskabet sagde det skulle nok komme lige så rask op som ned, det passede også. Om aftenen og de næste dage lå de fleste søsyge. Juleaften blev der ikke hentet mad, da ingen spiste noget. Alle lå i køjerne. Vi var tre der sad og spillede skat. Der kom en mand af mandskabet og spurgte om vi ville have noget at spise. Han kom så med svinesteg, kål kartofler og sovs. Rødvinen fik vi ikke.

Anden juledag om morgenen kl. 3 gik ankeret ned, vi lå uden for Swinemünde. På dækket stod der flere store tønder med snittede hvidkål til middagsmad, ved dag gry var de tomme, det var gledet ned i de tomme maver.

Kl. 9 kom lodsens ud og hentede os, vi ankrede op i indsejlingen, der er kaj til begge sider. Der kom en båd med to læger som så på os, en tog de med i land. Vi sejlede så op ad Oderen til Stettin. Vi gik i land kl. 3 og gik til banegården. I en forplejnings barak var der et juletræ. Vi fik udleveret brød og kødkonserves, en kold omgang. Om natten kørte vi til Warnemünde i lazarettog, to mand i hver køje.

I Warnemünde blev vi inddelt efter hvad retning vi skulle køre. Vi var 125 mand over Hamborg, Bremen, Rheinlandet samt Holsten. Dagen gik med bad, vaccination, og iklædning på ny fra top til tå, tilsidst fik vi udbetalt 428,10 Mark.

Den 30. december skulle det gå hjemefter, men der kom besked fra Swinemünde, at vi ikke måtte rejse, da det ikke var konstateret hvad vedkommende, de havde taget med i land, fejlede. Den 31. blev der givet tilladelse til at rejse. Det gik så med iltog til Hamborg.

Vi blev modtaget af Røde Kors søstre, som førte os op i en af de store spisesale på banegården. Der blev serveret ærter i lange baner samt sigtebrød med leverpostej, kaffe og en cigar.

Der var ingen forbindelse nordpå. Vi blev 4 mand indkvarteret af Røde Kors i et logihus ikke langt fra banegården. Natlogi med morgenkaffe som bestod af et halvt sigtebrød, leverpostej og en kande sort kaffe med kop.

---

¹ Jeg går ud fra det betyder, at han var død.

Erik Paulsen

Kl. 10:13 kørte toget nordpå med ankomst Flensborg kl. 4. Ophold til kl. 7, så kørte jeg til Padborg og hjemme i Vojens kl. 10:30, hvor jeg fandt min familie, som jeg havde forladt dem. Den 1. januar 1921

Gensynsglæden var stor.

Erik Paulsen

Henrik Rasmussen har tilføjet:

N.B. Erik Paulsen havde været i nærheden af Bitsk ved Altaj bjergene.

Reference:

Rigsarkivet, Aabenraa. Foreningen af forhenværende krigsfanger i Rusland (SB056). Beretninger fra fangenskabet, medlemslister, breve, regnskab (1936-1971): lbn. 56/-1 & 56/-2.

Medlemskartotek: lbn. 56/-1a.